

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
(повне найменування інституту, факультету)

Кафедра: публічного управління та адміністрування
(повна назва кафедри)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Ефективне функціонування підприємств
курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов»**

Виконав: студент 4 курсу за
спеціальністю 242 Туризм і рекреація
денної форми навчанням
Сергій ЯРОШЕВИЧ

Керівник: доцент кафедри публічного
управління та адміністрування,
кандидат економічних наук, доцент
Петро СЕМ'ЯНЧУК

Рецензентка: старша викладачка
кафедри публічного управління та
адміністрування
Ганна ДІЛЬ

АНОТАЦІЯ

Ярошевич С.В. «Ефективне функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов» – Рукопис.

У бакалаврській роботі запропоновано вирішення актуального наукового завдання, яке полягає у пошуку шляхів ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов.

Структуровано теоретичні основи ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери. Охарактеризовано діяльність ресторану «Мисливський курінь» в контексті надання рекреаційних послуг. Здійснено аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування ресторану. Висвітлено стан управління якістю продукції та послуг у ресторані «Мисливський Курінь».

Проаналізовано реалії функціонування курортно-рекреаційної сфери в Україні за сучасних умов. На основі проведеного аналізу запропоновано заходи ефективного функціонування підприємств сфери туризму, рекреації і гостинності. Розроблено шляхи підвищення якості продукції і послуг у сфері туризму, рекреації та гостинності. В роботі розглянуто шляхи відновлення малого й середнього бізнесу у секторі туризму, рекреації та гостинності, що передбачає реалізацію певних стратегічних пріоритетів і завдань.

Ключові слова: ресторан, послуга, якість, ефективність, курортно-рекреаційна сфера, туризм.

ANNOTATION

Yaroshevych S.V. «Effective functioning of enterprises in the resort and recreational sphere under modern conditions». – Manuscript.

The bachelor's thesis offers a solution to an actual scientific task, which consists in finding ways of effective functioning of enterprises in the resort and recreation sphere under modern conditions.

The theoretical foundations of the effective functioning of enterprises in the resort and recreation sphere are structured. The activity of the restaurant «Myslyvsky Kurin» in the context of providing recreational services is characterized. An analysis of the internal and external environment of the restaurant's functioning was carried out. The state of quality management of products and services in the restaurant «Myslyvskyi Kurin» will be highlighted.

The realities of the functioning of the resort and recreation sphere in Ukraine under modern conditions have been analyzed. Based on the analysis, measures for the effective functioning of enterprises in the field of tourism, recreation and hospitality are proposed. Ways to improve the quality of products and services in the field of tourism, recreation and hospitality have been developed. The paper examines the ways to restore small and medium-sized businesses in the tourism, recreation and hospitality sector, which involves the implementation of certain strategic priorities and tasks.

Keywords: restaurant, service, quality, efficiency, resort and recreational sector, tourism

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	7
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕФЕКТИВНОСТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ.....	12
2.1. Загальна характеристика діяльності ресторану «Мисливський курінь» в контексті надання рекреаційних послуг	12
2.2. Аналіз ефективності курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов ...	17
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ.....	33
3.1. Розробка заходів ефективного функціонування курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов	33
3.2. Впровадження дієвих методів господарювання курортно-рекреаційних підприємств.....	33
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективність систем управління підприємствами курортно-рекреаційної сфери в сучасних умовах тісно пов'язана зі зміною стратегічних орієнтирів їх діяльності, необхідністю забезпечення сталого і довгострокового розвитку, що є досить складною проблемою. Динамізм зовнішнього середовища, посилення конкурентної боротьби, поява технічних і технологічних новацій, інтенсивність ринкових змін вимагають оперативного маневрування економічними ресурсами, рішення нових задач, що значно ускладнює функціонування існуючих систем управління підприємствами курортно-рекреаційної сфери і потребує постійного їх удосконалення відповідно до видів економічної діяльності.

У науковій літературі вже накопичений певний досвід в дослідженні питань управління підприємствами, зокрема значний внесок зроблений такими авторами, як Д. Аакер, О. Амоша, З. Аннабел, Е. Браверман, В. Брижко, І. Бузько, С. Войтко, Н. Лепа, М. Портер, Л. Рейман, Ф. Тейлор, А. Файоль, Г. Хамел, Б. Шелегеда, Л. Шехтман та інші. Проте низка методичних питань вимагає подальшої розробки, зокрема – особливості функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери.

Мета та завдання дослідження. *Метою бакалаврської роботи є пошук шляхів ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов.*

Реалізація поставленої мети здійснювалась шляхом вирішення таких завдань як:

- структурувати теоретичні основи ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери;
- дати загальну характеристику діяльності ресторану «Мисливський курінь» в контексті надання рекреаційних послуг;

- здійснити аналіз ефективності курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов;
- розробити заходи ефективного функціонування курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов;
- запропонувати дієві методи господарювання курортно-рекреаційних підприємств.

Об’єкт дослідження – курортно-рекреаційне підприємство.

Предмет дослідження – умови досягнення ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери.

Методи дослідження. У роботі загальнонаукові методи дослідження, історичний та логічний методи і статистико-економічний.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці, концепції, теоретичні і практичні розробки вітчизняних та зарубіжних учених у сфері діяльності підприємств та менеджменту, загалом, і курортно-рекреаційного підприємства, зокрема, а також нормативно-правові акти, що стосуються функціонування туристично-рекреаційної сфери.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні рекомендацій щодо ефективного функціонування підприємств курортно-рекреаційної сфери, загалом, і покращення рекреаційного обслуговування в ресторані «Мисливський курінь».

Обсяг та структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 8 таблиць, 5 рисунків, 3 додатки. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок. Список використаних джерел налічує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У сучасному суспільстві рекреаційні потреби людини набувають усе більшого значення. Тенденції загальнодоступності послуг та їх орієнтація на людський розвиток і задоволення потреб споживачів набувають поширення у багатьох країнах світу.

Переорієнтація національної економіки на постіндустріальний шлях розвитку й концентрація державної політики на розв'язанні проблем функціонування ринку послуг сприятимуть макроекономічній стабілізації України й розв'язанню багатьох соціальних завдань в плані відтворення людського капіталу. При цьому важливе значення мають реальні економічні процеси, макроекономічні структурні зрушення в напрямі формування постіндустріального суспільства. Зростання економічної ролі сфери послуг стало найбільш помітним саме у високо розвинутих країнах Європи та світу. У зв'язку з цим, становлення сфери послуг пов'язується зі світовими тенденціями постіндустріального розвитку економіки [27].

Для розуміння сутності курортно-рекреаційного господарства необхідно проаналізувати сучасні наукові підходи до проблеми надання послуг та оцінки ефективності результатів діяльності. При всій різноманітності послуг всі вони мають чотири загальні характеристики, які відрізняють курортно-рекреаційні послуги від інших товарів, а саме:

- невловимість, невідчутність або нематеріальний характер курортно-рекреаційних послуг;
- невідчужуваність процесів виробництва та споживання курортно-рекреаційних послуг;
- неоднорідність (непостійність, мінливість) якості курортно-рекреаційного обслуговування;

– неможливість зберігання курортно-рекреаційних послуг.

Невловимий, невідчутний або нематеріальний характер курортно-рекреаційних послуг означає, що їх не можна торкатися, тримати в руках, упаковувати, транспортувати чи досліджувати, поки вони не будуть наданні.

Нерозривність дій з виробництва та споживання курортно-рекреаційних послуг. Специфіка надання курортно-рекреаційних послуг полягає в тому, що, на відміну від інших товарів, цей вид послуг не можна виробити для використання в майбутньому та зберігати. Курортно-рекреаційна послуга може бути надана тільки після отримання замовлення від клієнта.

Неоднорідність (непостійність, мінливість) якості курортно-рекреаційних послуг є неминучим наслідком одночасності їхнього виробництва і споживання. Якість курортно-рекреаційної послуги значною мірою залежить від того, хто, де, коли і на яких умовах її пропонує.

У процесі надання курортно-рекреаційних послуг санаторно-курортне лікування має яскраво виражену реабілітаційну спрямованість. Реабілітація розглядається як комплекс взаємопов'язаних медико-соціальних та інших заходів, спрямованих на відновлення соціальної дієздатності людини як члена суспільства на основі максимально можливого відновлення функцій його організму.

Провідним функціональним видом курортної діяльності є профілактика захворювань. Під профілактикою розуміють комплекс заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню захворювань, охорону і зміцнення здоров'я, фізичний розвиток населення [22].

Вирішення ефективного способу оцінки продукту в сфері охорони здоров'я, в тому числі курортно-рекреаційного виробництва, є важливим елементом управління економікою курортних міст, формування попиту та просування санаторно-курортних послуг на споживчі ринки.

Курортно-рекреаційне господарство має свої особливості.

Вони впливають як на процес надання курортно-оздоровчих послуг, так і на результат виробництва – здоров'я людей і соціально-економічний ефект від оздоровлення.

У діяльності санаторно-курортних підприємств основною послугою є оздоровлення споживачів. Однак, найчастіше ця послуга реалізується в поєднанні з супутніми послугами: побутовим обслуговуванням, харчуванням, культурно-розважальними послугами. Надання цього комплексу послуг споживачам є виробничим процесом санаторно-курортного підприємства, в процесі якого використовуються природні, трудові, інформаційні, матеріально-технічні ресурси.

Людина, яка відпочиває і задовольняє свої потреби, знаходиться в центрі виробничого процесу. Курортні послуги мають три джерела:

- природні ресурси;
- створені ресурси;
- трудові ресурси.

Ступінь цінності природних ресурсів визначається їх унікальністю. Ступінь споживчого інтересу залежить від того, наскільки унікальними властивостями володіють природні фактори і наскільки значним є їх оздоровчий вплив на організм людини. Ефективність використання ресурсів визначається характером їх використання, тобто залежно від способів і технологій їх використання.

Курортний природно-ресурсний потенціал регіону характеризується:

- значними запасами та лікувальними якостями мулових лікувальних грязей, морських лиманів, озер та інших лікувальних водойм;
- значними запасами підземних мінеральних вод питного та зовнішнього використання;
- просторими піщаними пляжами;
- береговими лініями, береговими лініями лиманів, озер, річок і водосховищ [20].

Попит на послуги санаторно-курортного підприємства безпосередньо залежить від потоку інформації, що надходить до споживачів, і від якості цієї інформації. Інформація повинна бути вичерпною, доступною, викликати інтерес у потенційного клієнта та викликати намір відвідати курорт. Достатня кількість інформації може мінімізувати фактор невизначеності послуг і ризик діяльності як споживача, так і виробника.

Соціально-економічне значення курортів у сучасному житті інформаційного суспільства важко переоцінити. У всьому світі санаторно-курортне лікування розглядається як один із найважливіших засобів збереження здоров'я населення, а соціально-економічне значення його розвитку визначається тим, що:

- скорочуються витрати на лікування та різко зростає вартість медичного обслуговування населення;
- населення швидко старіє, а чисельність працездатного населення зменшується;
- рівень безробіття регулюється в регіонах, де розташовані санаторно-курортні підприємства;
- підвищується рівень життя населення курортно-рекреаційних регіонів за рахунок надання платних послуг, продажу туристам продукції сільського господарства та народних промислів;
- збагачується культурний розвиток населення регіону;
- розширюється розвиток суміжних галузей економіки;
- різко зростає потреба в забезпеченні екологічно чистим середовищем: водою, повітрям, продуктами харчування й інше.

На території України багато санаторно-курортних та інших закладів повного або короткого циклу відпочинку, діяльність яких базується на використанні природних ресурсів.

У діяльності санаторно-курортних закладів не менш важливим природним фактором є особистий фактор виробництва:

- професійний рівень підготовки лікарів-спеціалістів та обслуговуючого персоналу;
- досвід роботи в галузі;
- рівень міжособистісних комунікацій як всередині курортно-рекреаційних підприємств, так і по відношенню до гостей [7].

Курортно-рекреаційна діяльність заснована на використанні природних лікувальних ресурсів у поєднанні з медичними методами, що підвищує ефективність санаторно-курортного лікування. Таким чином, курортно-рекреаційна система представляє собою сукупність взаємозв'язаних компонентів, спрямованих на надання лікувально-оздоровчих і рекреаційних послуг, що підвищують якість життя і знижують можливість захворювань. Системний підхід дозволяє визначити основні елементи й особливості їхньої взаємодії в курортно-рекреаційній системі.

Так, основними елементами курортно-рекреаційної системи є курортно-рекреаційний потенціал, соціум, управління та організація. Курортно-рекреаційний потенціал включає природно-лікувальні ресурси, лікувально-оздоровчу рекреацію і туризм, інфраструктурний та управлінський комплекс. Це необхідні елементи для організації лікувально-оздоровчої діяльності будь-якої курортно-рекреаційної системи, оскільки їх використання спрямоване на поліпшення здоров'я населення. Природно-лікувальні ресурси визначають профіль санаторно-курортної організації та використання лікувальних методик.

Соціум курортно-рекреаційної системи включає відпочиваючих на території туристів і персонал, який представлений медичними співробітниками та адміністративно-управлінським персоналом.

Курортно-рекреаційна система у відповідності з класифікаційними визнаннями системи є складною, тому для її управління необхідні методи, розроблені спеціально для цієї системи, які дають можливість оперативне оцінити її стан та прийняти управлінські рішення.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

2.1. Загальна характеристика діяльності ресторану «Мисливський курінь» в контексті надання рекреаційних послуг

Ресторан «Мисливський курінь», основною діяльністю якого є надання послуг з харчування, розташований у місті Хмельницькому. Основні характеристики підприємства наведено в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Основні характеристики підприємства ТОВ «Мисливський курінь»

ЄДРПОУ:	35014237
Назва:	Товариство з обмеженою відповідальністю «Мисливський курінь» (ТОВ «Мисливський курінь»)
Організаційна форма:	Товариство з обмеженою відповідальністю
Адреса:	Запис в ЄДР: 29025, Хмельницька обл., Хмельницький р-н, м. Хмельницький, вул.Шухевича Романа, буд. 55
Стан:	Зареєстровано
Дата реєстрації:	27.03.2007 (17 років) Номер запису: 16731020000004630
Уповноважені особи:	Кащишина Світлана Віталіївна – підписант
Бухгалтер:	Протоковська Світлана Григорівна
Статутний капітал:	40 000.00 грн
Засновники:	Кащишина Світлана Віталіївна 29000, Хмельницька обл., Хмельницький р-н, м. Хмельницький, вул.Шухевича Романа, буд. 55 Внесок: 40 000.00 грн, 100% Кащишина Світлана Віталіївна — Бенефіціар 29025, Хмельницька обл., Хмельницький р-н, м. Хмельницький, вул.Шухевича Романа, буд. 55
Види діяльності:	56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування. 56.21 Постачання готових страв для подій . 56.29 Постачання інших готових страв. 56.30 Обслуговування напоями 47.25 Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах 47.26 Роздрібна торгівля тютюновими виробами в спеціалізованих магазинах

На рис.2.1. наведено зв'язки ТОВ «Мисливський курінь».

Рис.2.1 Зв'язки ТОВ «Мисливський курінь»

«Мисливський курінь» – це ресторан, в якому атмосфера домашнього затишку дозволить задовольнити низку рекреаційних потреб клієнтів.

Ресторан «Мисливський курінь» пропонує:

- банкетний зал на 120 персон;
- два зали по 32 особи;
- 1 поверх: зал на 12 посадкових місць;
- 2 поверх: зал на 50 посадкових місць;
- окремі дерев'яні будиночки від 2-х до 22-х персон;
- проведення урочистих заходів;
- доставка обідів додому і в офіси.

Ресторан «Мисливський курінь» пропонує смачну українську, домашню та європейську кухню, шашлик на мангалі.

Бізнес-ланч – знижка 10% з 11.00-15.00;

Жива музика та DJ.

Ресторан «Мисливський курінь» пропонує такі страви: салати; холодні закуски; тартар; домашні соління; гарніри, перші страви, гарячі рибні страви; гарячі м'ясні страви, страви з борошна; страви на мангалі; соуси, десерти та страви на замовлення.

Основні показники діяльності ресторану «Мисливський курінь» за 2021-2023 рр. наведені в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ресторану «Мисливський курінь»
за 2021-2023 роки

№	Показники	од.вим.	Попередній рік	Звітний рік	Темп приросту, %
2021-2022 рр.					
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	421,2	292	-30,67
2.	Чисельність працівників	чол.	7	6	-14,29
3.	Середній капітал підприємства	тис.грн.	31,8	39,7	24,84
4.	Собівартість реалізованої продукції	тис.грн.	210,3	145,9	-30,62
5.	Фінансовий результат до оподаткування	тис.грн.	1,3	0,3	-76,92
6.	Чистий прибуток	тис.грн.	1,1	0,2	-81,82
7.	Продуктивність праці	тис.грн./чол	60,17	48,67	-19,12
2022-2023 рр.					
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	292	642,5	120,03
2.	Чисельність працівників	чол.	6	6	0,00
3.	Середній капітал підприємства	тис.грн.	39,7	56,6	42,57
4.	Собівартість реалізованої продукції	тис.грн.	145,9	320,3	119,53
5.	Фінансовий результат до оподаткування	тис.грн.	0,3	0,6	100,00
6.	Чистий прибуток	тис.грн.	0,2	0,5	150,00
7.	Продуктивність праці	тис.грн./чол	48,67	107,08	120,03

З табл. 2.1 бачимо, що чистий дохід від реалізації у 2022 році порівняно з 2021 р. зменшився на 30,67% і становив 292 тис.грн., собівартість реалізованої продукції в 2022 р. також зменшилась у порівнянні з 2021 р. на 30,62 % і становить 145,9 тис.грн..

Чисельність персоналу підприємства в 2022 р. зменшилась на 1 особу, та середня продуктивність праці зменшилась у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. на 19,12%.

Загальний обсяг капіталу збільшився на 24,84% порівняно з 2021 роком і становив 39,7 тис.грн..

У фінансовому результаті до оподаткування в 2022 р. спостерігаються значні негативні зміни порівняно з 2021 р. – зменшення на 76,92%.

Чистий дохід від реалізації у 2023 році порівняно з 2022 р. збільшився на 120,03% і становив 642,5 тис.грн., собівартість реалізованої продукції в 2023 р., також збільшується в порівнянні з 2022 р. на 119,53% і становить 320,3 тис.грн..

Чисельність персоналу підприємства в 2023 р. не змінюється, а середня продуктивність праці зросла в 2023 р. в порівнянні з 2022 р. на 120,03%.

Середній загальний капітал збільшився на 42,57% порівняно з 2022 роком і становив 56,6 тис.грн..

У фінансовому результаті до оподаткування в 2023р.спостерегаються значні позитивні зміни порівняно з 2022 р. – зростання прибутку на 150%, або на 0,5 тис.грн. Звітність підприємства наведено в додатках А та Б.

Успіх ресторану «Мисливський курінь» переважно залежить від персоналу, який у ньому працює.

При виборі працівників для роботи керівництво звертає увагу не лише на досвід роботи та кваліфікацію, але й на особисті якості: відповідальність, вміння працювати в команді, дружелюбність.

Оскільки заклад вже працює, то власники приблизно розуміють які вакансії є і які співробітники підійдуть для роботи.

Посади в ресторані та кафе поділяються на: працівників зали, керуючих та працівників кухні.

Працівники зали:

Офіціант — кількість офіціантів залежить від місць у закладі. Зазвичай один офіціант обслуговує 10-15 гостей.

Бармен, баріста — одна людина у зміні, яка готує коктейлі та безалкогольні напої в ресторані «Мисливський курінь».

Касир – працює з касовим апаратом і видачі рахунків клієнтам у ресторані «Мисливський курінь».

Керуючий рестораном «Мисливський курінь» займається організаційними питаннями у закладі, контролює роботу персоналу в залі та на кухні.

Працівники кухні ресторану «Мисливський курінь» це: шеф-кухар – головна людина на кухні, яка організує процес роботи кухні, становитиме меню. Він складає план закупівель та допомагає у створенні іміджу закладу; кухарі, які готують їжу у закладі під керівництвом шеф-кухаря. У «Мисливському курені» розділено обов'язки на кухарів холодного й гарячого цехів.

Посудомийник ресторану «Мисливський курінь» слідкує за чистотою на кухні, залі та інших приміщеннях закладу.

Крайні три роки підприємство працює прибутково, але треба відзначити суттєве зменшення показників прибутковості в 2022 році. В 2023 році показники ресторану «Мисливський курінь» покращуються, але підприємству потрібно розробити систему заходів, які б дозволили ефективно використовувати ресурси й резерви та покращити прибутковість діяльності.

Проведемо аналіз формування та розподілу фінансових результатів. Отримані дані зведемо до таблиці 2.2. Проаналізувавши чистий дохід від реалізації продукції ресторану «Мисливський курінь» за 2021-2023 роки, можемо зробити висновок про зменшення цього показника на 129,2 тис.грн. в 2022р. та зростання на 350,5 тис.грн. в 2023 р. Аналізуючи динаміку зміни собівартості реалізованої продукції спостерігаємо, що при порівнянні 2021-2023 рр. Спостерігається негативна динаміка зміни цього показника в 2022 р – на 64,4тис.грн., та позитивна динаміка в 2023 р – зростання на 174,4 тис.грн..

Таблиця 2.2

Аналіз формування фінансових результатів ресторану «Мисливський курінь»

№ п/п	Показники	2021 р., тис.грн.	2022 р., тис.грн.	202023 р. тис.грн.	Відхилення(+/-)	
					За 2022р.	за 2023р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	421,2	292	642,5	-129,2	350,5
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	210,3	145,9	320,3	-64,4	174,4
3	Інші операційні доходи	170,8	181,9	112,4	11,1	-69,5
4	Інші операційні витрати	380,4	327,7	434	-52,7	106,3
5	Інші доходи	0	0		0	0
6	Інші витрати	0	0		0	0
7	Разом доходи	592	473,9	754,9	-118,1	281
8	Разом витрати	590,7	473,6	754,3	-117,1	280,7
9	Фінансовий результат до оподаткування	1,3	0,3	0,6	-1	0,3
10	Податок на прибуток	0,2	0,1	0,1	-0,1	0
11	Чистий прибуток (збиток)	1,1	0,2	0,5	-0,9	0,3

На формування продажів ресторану «Мисливський курінь» значний вплив здійснює концепція діяльності. Тобто, на формування продажів та статистику відвідувань гостей значний вплив здійснює організаційна культура закладу.

2.2. Аналіз ефективності курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов

Сфера курортно-рекреаційної діяльності в Україні спрямована на забезпечення лікування та оздоровлення за допомогою найсучасніших технологій з використанням рекреаційних ресурсів. Відтак, збалансований розвиток курортно-рекреаційної сфери дає змогу забезпечити декілька аспектів функціонування країни. З одного боку, це отримання економічного

ефекту у вигляді заробітної плати, доходів, податків, збільшення зайнятості населення, створенні інфраструктури, соціально-економічний розвиток регіону та країни, а з іншого соціального – лікування та здоров'я нації, що є найважливішим завданням держави. Тобто, виникає ефект заміщення державних видатків на охорону здоров'я більш ефективним джерелом самофінансування відтворення здоров'я населення через придбання курортно-рекреаційних послуг.

Сталий розвиток туризму та рекреації є складним динамічним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію з зовнішнім середовищем і постійної внутрішньої мінливостю. Він забезпечує не лише досягнення економічних ефектів туристично-рекреаційного регіону шляхом задоволення потреб туристів, але й враховує культурну та національну самобутність населення, стратегічну необхідність збереження екологічного стану та відновлення навколишнього середовища.

Перехід на вектор сталого розвитку туризму та рекреації сферах є вимогою часу, визнаною не лише в Україні, а й у світі. При цьому збалансованість і ефективність використання туристичного потенціалу для активізації сталого розвитку в сфері туризму та рекреації в Україні визначається низкою передумови та фактори, що доводять необхідність їх реалізації

Серед факторів, що визначають рівень рекреаційно-туристичного розвитку виділяють:

– соціально-економічний (рівень доходів населення та ціни на рекреаційні та туристичні послуги, професійна та гендерна структура потенційних споживачів на ринку туристично-рекреаційних послуг);

– соціально-психологічний (рівень соціальної напруги в суспільстві, менталітет потенційних відпочиваючих і туристів, традиції та звичаї населення туристсько-рекреаційного регіону);

– демографічні (вікова та статеві структура населення, рівень і структура зайнятості);

– політичні (відсутність конфліктів і регіональна безпека рекреації та туризму, рівень демократизації суспільства, відповідність міжнародним нормам і принципам громадського порядку та дотримання прав осіб);

– ресурсно-екологічна (безпека рекреаційних ресурсів туристичної території, стан природного середовища тощо).

На основі вивчення підходів різних вчених, можна виділити проблеми розвитку туризму та рекреації, що визначають перспективи та спроможність країни забезпечити сталий розвиток туристично-рекреаційної сфер:

1) інституційні умови (нормативно-законодавча база, інституційне забезпечення, політична ситуація в країні та світі, відкриті кордони, що гарантує безпеку туристів);

2) природно-ресурсні передумови (наявність особливих природно-кліматичних умов, історико-культурних особливостей, що приваблюють туристів).

3) соціокультурні передумови (демографічна ситуація, організація суспільства, стан технологій, рівень освіти і культури населення);

4) економічні передумови (рівень зайнятості, структура доходів і витрат населення, розвиток інфраструктури, інвестиційне забезпечення, зовнішньоекономічні зв'язки);

5) інфраструктурні передумови (якість та щільність доріг; стан і розвиток об'єктів, що використовуються для задоволення потреб туристів, поширення інформації про туристично-рекреаційні об'єкти);

6) впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Важливою передумовою розвитку туристично-рекреаційної індустрії є інституційне середовище, що передбачає наявність певної правової основи, гарантування екологічної стійкості та охорони навколишнього середовища, забезпечення належного рівня безпеки та охорони, розвиток системи охорони здоров'я та гігієни, визнані на державному рівні пріоритети розвитку сфери туризму.

Слід зазначити, що наша держава має потужний рекреаційний потенціал, чітко визначені туристично-рекреаційні зони зі своїми особливостями, сприятливий для розвитку сфери гостинності. Проте на сьогодні найбільш інтенсивно в рекреаційно-туристичному плані використовується Карпатський і дуже обмежено Приморський регіони.

Західні регіони України характеризуються диверсифікацією туристично-рекреаційних послуг. Зокрема, Карпатський регіон приваблює туристів гірською місцевістю, мінеральними водами та лісовими ресурсами. Його рекреаційна ємність оцінюється від 2 млн. осіб до 8 млн. відпочиваючих і туристів на рік, а також близько 12 мільйонів екскурсантів і туристів «вихідного дня»[12].

Слід зазначити, що з урахуванням історико-культурної специфіки, розвиваються великі старовинні міста Київ, Львів, Чернігів.

Системними проблемами всіх туристично-рекреаційних територій є відсутність комплексного розвитку природних курортних територій, необхідність підвищення якості та стандартів забезпечення, погіршення екологічної ситуації.

До курортів місцевого значення належать природні території з великими природними лікувальними джерелами, які використовуються з лікувальною, реабілітаційною та профілактичною метою.

За лікувальною спеціалізацією курорти України поділяються на:

- курорти загального призначення;
- спеціалізовані курорти, призначені для лікування окремих захворювань.

Лікувальний профіль (спеціалізація курортів) встановлюється з урахуванням властивостей природних лікувальних ресурсів.

За характером природних лікувальних факторів курорти України поділяються на декілька типів (або профілів):

- бальнеологічні курорти;
- грязьові курорти;

- кліматичні курорти;
- курорти з кількома лікувальними факторами.

Бальнеологічні курорти: основний лікувальний фактор – мінеральні води використовуються у вигляді ванн, душів, пиття, інгаляцій, зрошень, промивань тощо. До таких центрів належать: Поляна, Сонячне Закарпаття, Немирів, Біла Церква, Миронівка, Хмільник, Моршин, Трускавець, Верховина, Карпати, Квітка Полонини, Миргород, Шкло, Синяк, Лю-бинь Великий, Гірська Тиса, Шаян, Свалява, Усть-Чорна, Солоний Лиман, Горинь, Черче, Березовські мінеральні води, Рай-Оленівка, Старобільськ.

Грязьові курорти: основним лікувальним фактором є грязі, які застосовуються у вигляді ванн, аплікацій, тампонів, компресів тощо. На грязьових курортах використовуються грязі солоних озер і лиманів, сапропелеві грязі (грязі прісноводних озер), торф (прісні та мінералізовані), а також гідротермальні та сопківські грязі (вулканічного походження). До них відносяться: Бердянськ, Гопри, Євпаторія, Маріуполь, Куяльницький, Слов'янськ, Феодосія, Саки – проте більшість із них в окупації та в зоні бойових дій.

Кліматичні курорти: основними видами лікування є повітряно-сонячні ванни та ванни. Крім основних видів санаторно-курортного лікування, з метою посилення дії лікувальних факторів до складу лікувального комплексу входять фізіотерапевтичні процедури, лікувальне харчування та лікувальна фізична культура. До таких центрів належать: Ірпінь, Буча, Ворзель, Конча-Заспа, Пуща-Водиця, Соснівка, Одеський курортний район, Південний берег Криму, Одеська група курортів, Яремче, Бердянськ, Кирилівка. Частина з них також окуповані московією.

Більшість курортів, що мають декілька лікувальних факторів, відносяться до змішаних курортів – бальнеогрязьових, бальнеокліматичних, кліматогрязевих, кліматобальнеогрязевих. Є також курорти з винятковими, унікальними природними цінностями.

Центри з кількома терапевтичними засобами в Україні включають:

- бальнеокліматичні: Верховина, Звенигородська курортна зона, Конча-Заспа;
- бальнеогрязеві: Великий Любінь, Миргород, Моршин, Трускавець, Черче, Скло;
- кліматогрязеві: Аркадія, Бердянськ, Маріуполь, Кирилівка, Куяльницький;
- кліматобальнеогрязеві: Євпаторія, Кирилівка, Феодосія.

Не всі з перерахованих перебувають на підконтрольній території України.

Важливим принципом санаторно-курортного лікування є його комплексність, тобто, використання різноманітних природних лікувальних факторів у поєднанні з дієтотерапією, фізіотерапевтичними процедурами, лікувальними та іншими лікувальними засобами і методами – кліматом, мінеральними водами, грязями - використовується повсюдно, крім курортів: у місцевих санаторіях, профілакторіях, будинках відпочинку, а також у лікарнях та інших лікувально-профілактичних закладах.

Номінальний ВВП показує обсяг виробництва в залежності від цінової політики, розробленої у відповідний період. Темпи зростання номінального ВВП вищі за реальні, що свідчить про наявні інфляційні процеси. Що стосується частки туристичної сфери (туристично-рекреаційної сфери) у ВВП України, то вона відображає тенденцію зміни цих показників. А саме, зменшення реального ВВП призводить до зменшення частки туристичного бізнесу, або, навпаки, збільшення показників реального ВВП збільшує частку туристичного сектора. З урахуванням показників за 2010-2020 роки частка туристичної сфери не перевищувала 2,1% (табл. 2.3, рис.2.2.).

Внесок туристичного сектору в загальну пропозицію товарів і послуг у національній і регіональній економіці визначається на основі валової доданої вартості в туризмі (табл. 2.4).

Таблиця 2.3

Номінальний ВВП показує обсяг виробництва у залежності від цінової політики, яка склалася у відповідний період.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Номінальний ВВП, млрд. грн.	1404,7	1454,9	1566,7	1979,5	2383,1	2982,9	3558,7	3974,6	4222,0	4569,1
Темп росту номінального ВВП, у %		103,57	107,68	126,35	120,39	125,17	119,30	111,69	106,22	108,22
Реальний ВВП, у % до попереднього року		108,2	93,4	91,2	102,3	102,5	103,4	103,2	103	106,4
Частка туристичного сектору у ВВП, %	2,04	2,1	1,5	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	2,1

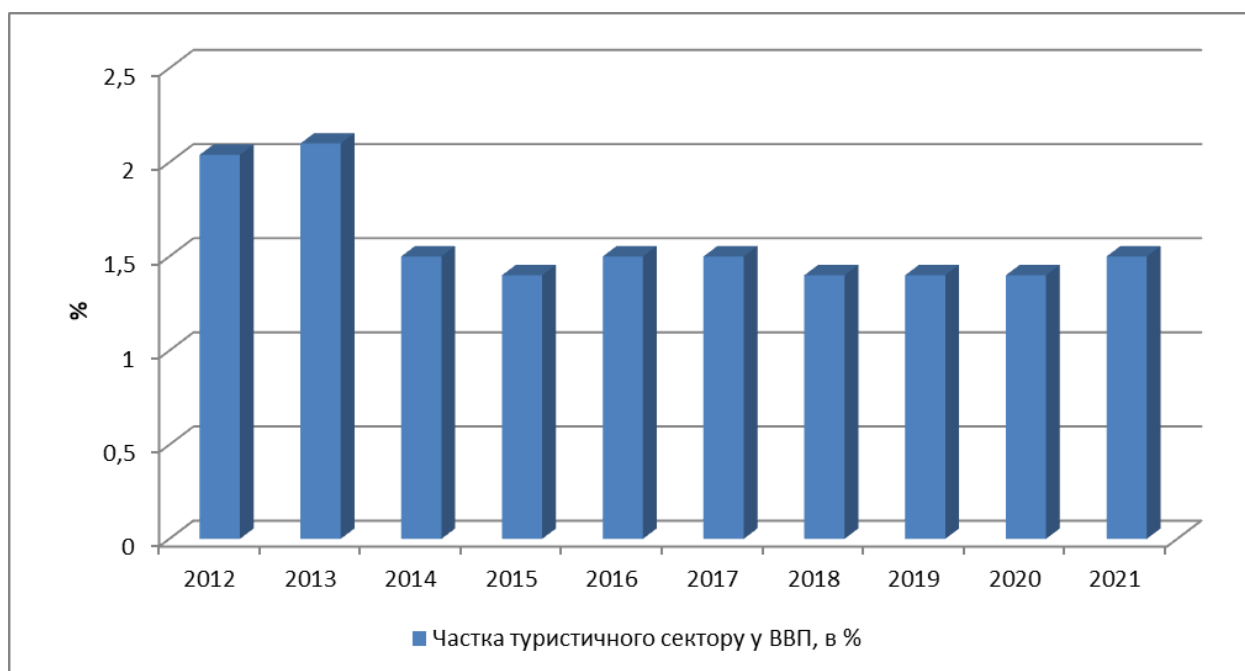

Рис.2.2. Номінальний ВВП показує обсяг виробництва у залежності від цінової політики, яка склалася у відповідний період.

Вона поділяється на валову додану вартість, створену в індустрії туризму, і ту, що створюється безпосередньо в туризмі.

Валова додана вартість, створена в індустрії туризму, визначається як сума валової доданої вартості в базових цінах для кожного виду економічної діяльності в індустрії туризму, незалежно від того, наскільки виробничий процес спеціалізований на виробництві туристичних продуктів [1].

Валова додана вартість, безпосередньо створена в туристично-рекреаційній сфері, визначається як різниця між виробництвом товарів і послуг за базовими цінами, які можуть бути застосовані до туризму, і пов'язаним з туризмом проміжним споживанням за видами економічної діяльності в індустрії туризму й інших секторах [1].

Туристично-рекреаційна сфера пов'язана із задоволенням потреб споживачів, а тому всі суб'єкти індустрії туризму працюють з метою отримання валової доданої вартості шляхом реалізації своєї продукції. За 2018-2020 роки в Україні обсяг реалізації продукції, виробленої в різних галузях туризму, втричі перевищує обсяг реалізації продукції, виробленої в туризмі.

Таблиця 2.4

Валова додана вартість в туристично-рекреаційній сфері

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	Тис.грн.	% від ВВП	Тис.грн.	% від ВВП	Тис. грн.	% від ВВП
Валова додана вартість, що створюється в галузях туризму	412498376,51	11,6	502202848,27	12,62	534947632,15	12,60
Валова додана вартість, що створюється безпосередньо в туризмі (в основних цінах)	173749626,99	4,9	195687259,17	4,92	165125166,98	3,91

Джерело: дані Державної служби статистики України

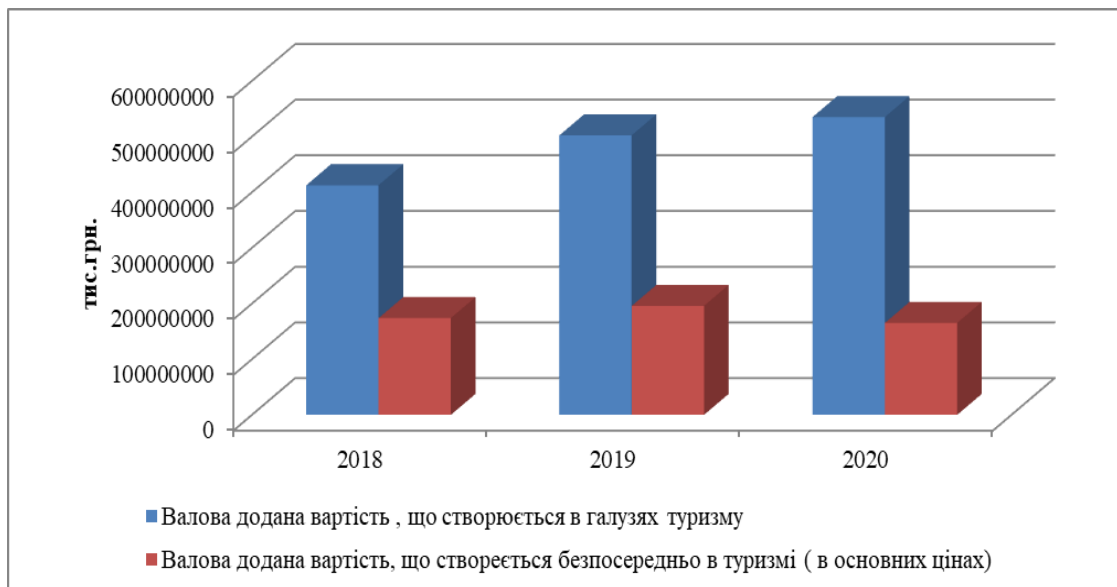

Рис.2.3. Валова додана вартість в туристично-рекреаційній сфері

Розвиток туристично-рекреаційного бізнесу залежить від потоків туристів і рекреантів. За період 2010-2014 рр. спостерігаються позитивні тенденції в'їзду на територію України, що сприяло розвитку туристичного бізнесу та курортно-рекреаційної сфери (табл.2.5. та рис.2.4.).

Таблиця 2.5

В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну і виїзд громадян України за кордон (осіб)

Рік	Внутрішні туристи	В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну	Виїзд громадян України за кордон	Сальдо
2012		23012823	21432836	1579987
2013	703658	24671227	23761287	909940
2014	323125	12711507	22437671	-9726164
2015	357235	12428286	23141646	-10713360
2016	454678	13333096	24668233	-11335137
2017	476967	14229642	26437413	-12207771
2018	456799	14342290	27976681	-13634391
2019	520391	13709562	29345897	-15636335
2020	222425	3382097	11251406	-7869309
2021	312456	9854695	18254607	-10399912

Джерело: дані Державної прикордонної служби України

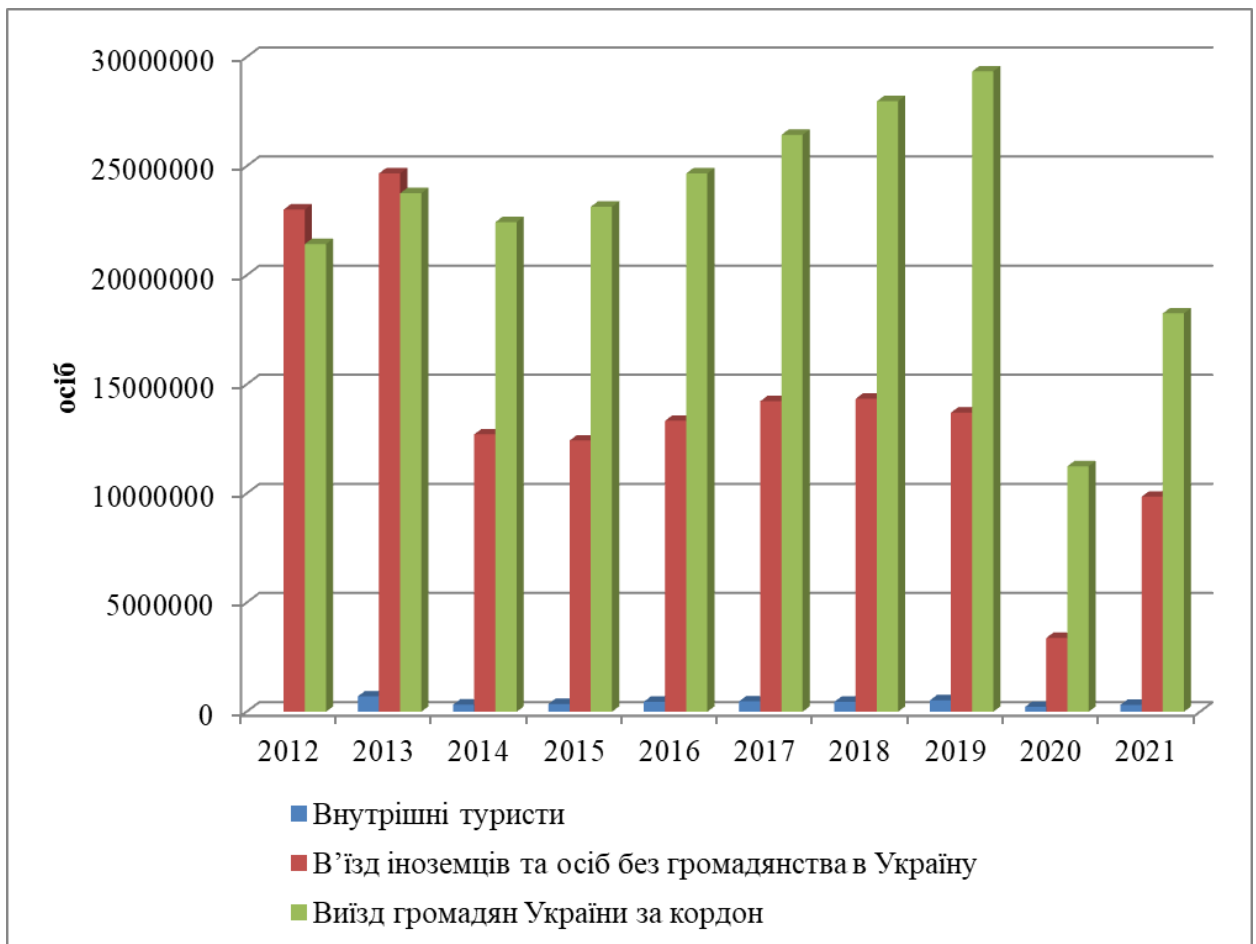

Рис.2.5. В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну і виїзд громадян України за кордон (осіб)

Виїзд з України іноземних громадян та осіб без громадянства набрав обертів з початку московитського вторгнення. Негативне сальдо досягло щонайбільшого значення у 2019 році (15,6 млн. осіб), а в'їзд таких громадян у 2020 році зменшився на 17,8 млн. осіб (відповідно до 2010 року).

Курортно-рекреаційна сфера включає в себе функціонування дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. До них відносяться: дитячі заклади санаторного типу, дитячі центри, позаміські заклади оздоровлення та відпочинку, табори з денним перебуванням, дитячі заклади праці та відпочинку і наметові містечка. По Україні їхня кількість постійно зменшується. Динаміка показників з 2010 до 2020 рр. засвідчує зменшення кількості закладів на 47% (табл. 2.6).

Тенденції розвитку у курортно-рекреаційній сфері погіршується, особливо у закладах оздоровлення та відпочинку. Наразі зменшилася чисельність дітей, які перебували від 16646 до 8808 осіб по Україні відповідно за 2010р. та 2020 р. Головною причиною скорочення кількості закладів такого типу є військова агресія московії.

Таблиця 2.6

Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку, за регіонами України

	Кількість закладів, од				Оздоровлено дітей, осіб			
	2010	2015	2018	2020	2010	2015	2018	2020
Україна	16 646	9 743	9 328	8 808	1 567 492	917 193	921 262	906 562
Вінницька	803	244	249	229	78 361	27 137	27 027	28 158
Волинська	602	209	200	205	55 244	20 438	21 238	21 497
Січеславська	922	860	834	805	95 675	90 056	90 410	82 978
Донецька	983	324	394	410	106 440	24 935	38 532	41 020
Житомирська	526	182	295	276	34 229	17 102	22 197	22 268
Закарпатська	557	333	145	196	77 812	45 175	25 811	26 908
Запорізька	328	264	232	214	52 672	35 592	40 826	41 615
Івано-Франківська	768	415	207	123	83 588	41 375	26 987	21 063
Київська	522	382	453	443	37 924	30 566	31 910	32 572
Кропивницька	551	533	489	471	37 860	37 640	41 913	40 996
Луганська	880	167	215	219	62 294	9 398	12 843	13 163
Львівська	559	115	245	144	49 964	15 200	19 593	17 464
Миколаївська	545	325	270	197	38 902	24 254	21 452	20 418
Одеська	1 073	686	638	640	132 316	113 227	103 513	102 164
Полтавська	1 007	799	782	757	56 301	47 142	49 204	50 687
Рівненська	577	207	146	126	66 650	23 958	17 459	14 732
Сумська	780	689	728	721	54 469	46 525	50 161	50 108
Тернопільська	311	85	89	67	23 800	6 171	5 456	4 109
Харківська	880	727	736	732	106 962	86 967	97 063	97 613
Херсонська	502	387	412	365	72 223	45 742	58 527	60 420
Хмельницька	871	267	172	122	84 474	22 420	15 948	13 799
Черкаська	1 004	824	754	714	60 417	48 983	46 842	47 088
Чернівецька	402	146	97	89	52 337	19 833	12 381	10 690
Чернігівська	562	493	473	462	35 614	28 414	30 560	30 865
м. Київ	131	80	73	81	10 964	8 943	13 409	14 167

Джерело: дані Державної служби статистики України

З таблиці 2.6 прослідковується, що за період з 2010 р. до 2015 р. чисельність дітей, які відпочили зменшилася на 650000 дітей (41,5%), а у 2020 р. відповідно на 10631 дитину.

Крім дитячих закладів оздоровлення та відпочинку в Україні функціонують санаторії та пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки і пансіонати відпочинку, бази та інші заклади відпочинку, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. Такі заклади спрямовані на забезпечення медичної допомоги з метою попередження, відновлення та реабілітації, із використанням лікувальних процедур в умовах перебування на курорті або лікувально-оздоровчій місцевості та в санаторно-курортних закладах. Кількість санаторій та пансіонатів з 2010 р. до 2020 р., зменшилася у два рази (на 256 закладів), тобто половина усіх закладів закрилися (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів України, 2010-2020 рр.

Рік	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку		Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку	
	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них місць, тис.	усього	у них місць, тис.	усього	у них місць, тис.
2010	510	141	234	19	290	60	1920	217	17342	196
2011	508	141	224	19	280	59	1947	216	17703	194
2012	484	133	185	18	286	60	1925	208	17744	188
2013	477	132	165	15	271	57	1916	202	18549	191
2014	320	79	118	17	90	17	1400	157	13977	126
2015	309	78	79	12	76	15	1399	165	9743	113
2016	291	70	63	10	73	14	1295	146	9669	112
2017	284	71	55	10	67	12	1235	133	9745	10
2018	272	68	48	9	61	11	1158	120	9212	10
2019	261	66	45	9	58	10	1023	110	9135	9
2020	254	63	40	8	53	9	990	100	9065	9

Джерело: дані Державної служби статистики України

Ще гірша ситуація склалася навколо санаторіїв-профілакторіїв. Тут суттєві зміни, адже 194 заклади або 83% було ліквідовано. Така сама доля припала на будинки і пансіонати відпочинку – їхнє зменшення на 237 закладів (81,7%). Динаміка зменшення показників присутня для баз та інших закладів відпочинку від 1920 (2010 р.) до 990 (2020 р.).

Туристичні потоки в'їзних громадян України, іноземних громадян потребують забезпечення належним розміщенням у колективних закладах. Виокремлюючи з колективних засобів розміщування можна виділити готелі та аналогічні засоби розміщування або інші. Від якісних послуг та можливості поселяти достатню чисельність туристів і рекреантів залежать грошові надходження.

Обсяги відвідування таких закладів зростали до 2014 р. (8303,1 тис.), зрештою знизилися до 3379,5 тис. осіб., з яких 251,4 тис., іноземці. Істотно зменшилася кількість самих закладів, наразі їхня кількість становить 4523 у 2020 році (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Колективні засоби розміщування (з урахуванням діяльності фізичних осіб-підприємців), 2010-2020 рр.

Рік	Кількість колективних засобів розміщування, од	Кількість місць у КЗР, тис. од	Кількість осіб, що перебували у КЗР, тис.	
			усього	з них іноземці
2010	5231	534,8	6982,2	1389,5
2011	5882	567,3	7426,9	1427,7
2012	6041	583,4	7887,4	1554,8
2013	6411	586,6	8303,1	1665,1
2014	4572	406,0	5423,9	551,5
2015	4341	402,6	5779,9	665,8
2016	4256	375,6	6544,8	863,7
2017	4115	359,0	6661,2	824,5
2018	4719	300,0	7006,2	917,9
2019	5335	370,6	6960,9	959,4
2020	4523	312,1	3379,5	254,4

Джерело: дані Державної служби статистики України

За статистичними даними кількість туристів, які обслуговували туроператори та турагентами щорічно скорочуються. До прикладу, юридичні особи, які обслуговували туристів у 2019 році було 5,3 млн., у 2020 р. скоротилися до 1,9 млн. З їх числа було обслуговано туоператорами і турагентами в'їзних (іноземних) туристів 83,7 тис. (2019 р.), і лише через рік становили 11,7 тис. (2020 р.). Левову частку в обслуговуванні займають

виїзні туристи, що складають у 2019 р. – 4,7 млн., у 2020 р. лише 1,7 млн. Для внутрішніх туристів характерні так само негативні тенденції до зменшення з 449 тис. до 187 тис. (2019-2020 рр. відповідно). За даними показниками таблиці переважає обслуговування саме туроператорами.

Війна нанесла непоправну шкоду природному середовищу та всій системі надання рекреаційних послуг. Мова йде як про території, де безпосередньо точились бої і продовжуються надалі, так і ті, що регулярно зазнають ракетних обстрілів. За даними Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), близько 174000 км.² або приблизно 30% території України зазнали впливу війни, через безпосереднє ведення воєнних дій, мінування районів бойових дій, або внаслідок ураження артилерійськими снарядами, стратегічною авіацією тощо. Встановлені міни, інші вибухонебезпечні предмети (ВНП), а також їх залишки становлять пряму загрозу життю і здоров'ю громадян України, а також перешкоджають веденню звичної господарської діяльності в уражених районах. Від початку повномасштабної війни службами ДСНС було вже обстежено та очищено 907 км (134 км з початку 2023 року), а також знешкоджено близько 406 тис. ВНП (95 тис. ВНП з початку 2023 року). Виходячи з поточних результатів протимінної діяльності, щільність знешкоджених ВНП становить 448 вибухонебезпечних предметів на 1 км.² очищеної території. При цьому показник може бути суттєво вищим у районах тривалих та активних бойових дій.

До негативних впливів на природне середовище також відносяться забруднення атмосфери, ґрунтового покриву, підземних вод, зміни біорозмаїття, що вочевидь впливає на загальну туристичну атрактивність території.

За оцінкою науковців, лише за 2022 рік загинуло не менш ніж 50 тис. чорноморських китоподібних. Не варто забувати також і трагедію Каховського водосховища, де була повністю порушена екосистема.

Зазначені дії призвели до забруднення та знищення багатьох об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України. Зокрема, за даними The Guardian, понад 160 заповідників, 16 водно-болотних угідь та 2 біосферні резервати перебувають під загрозою знищення.

За іншими даними, 900 об'єктів ПЗФ, що складають 1,2 млн. гектарів або 30% всього ПЗФ України, постраждали внаслідок обстрілу, бомбардування, забруднення нафтою та військових маневрів. Але найбільшу шкоду в контексті розвитку туризму воєнні дії наносять традиційним об'єктам туристичного інтересу — ландшафтам природно-заповідного фонду. За даними Київської школи економіки, 393 природно-заповідних об'єкти та об'єкти Смарагдової мережі, що становить понад третину всього природно-заповідного фонду України зазнали впливу війни. 347 об'єктів знаходились під окупацією, а 257 об'єктів знаходились на відстані до 5 км. від лінії фронту. Загалом внаслідок агресії близько 46000 км.² площі об'єктів природно-заповідного фонду та Смарагдової мережі мають ризик пошкодження та забруднення, що становить 43% від загальної площі цих об'єктів в Україні.

Українська природоохоронна група повідомила в 2022 році, що 13 національних парків, 8 природних заповідників і 2 біосферні заповідники — окуповані московитськими загарбниками. 4 національні парки, 3 природні заповідники і один біосферний заповідник — на звільненій від окупантів території 20.

Пошкоджено або зруйновано унікальні природні об'єкти туристичного відвідування — біосферний заповідник «Асканія-Нова», національні природні парки «Білобережжя Святослава» та «Олешківські піски», а також ландшафтний природний парк «Кінбурнська коса».

Пожежі, спричинені атаками, вже завдали шкоди понад 100000 гектарів природних екосистем, свідчать супутникові дані Європейської інформаційної системи про лісові пожежі. Державне агентство лісових ресурсів України вже

зафіксувало у 78 разів більше пожеж, ніж за аналогічний період минулого року.

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, щонайменше 900 природоохоронних територій загальною площею 1,2 мільйона гектарів або 30% усіх природоохоронних територій України постраждали від обстрілів, бомбардувань, нафтового забруднення та військових маневрів. П'ята частина з 377 об'єктів Смарагдової мережі країни, що охороняються Бернською конвенцією, були деградовані внаслідок військових дій.

Внаслідок війни 24 природоохоронні території були змушені призупинити свою природоохоронну діяльність у Донецькій, Луганській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській, Харківській, Сумській, Чернігівській, Київській областях і АР Крим. Там, де війська відійшли, як, наприклад, навколо Києва чи Чернігова, вони залишили паркову інфраструктуру та об'єкти, які, як повідомляється, були пошкоджені та потребують відновлення.

Низка природоохоронних територій перебуває під тиском значної чисельности біженців, що створює навантаження на об'єкти та ресурси парку. Національний природний парк «Синевир», Карпатський біосферний заповідник та інші природоохоронні території на заході України надали прихисток щонайменше 15000 внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином, сучасний стан розвитку туризму та рекреації залежить від багатьох факторів, які проявляються на глобальному, національному та регіональному рівнях. Аналіз поточного стану туристичної галузі та курортно-рекреаційної сфери необхідний для розробки стратегії розвитку туризму, яка враховує низку факторів: політичну ситуацію в країні, військову агресію, соціально-економічний розвиток регіонів і країни в цілому тощо.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

3.1. Розробка заходів ефективного функціонування курортно-рекреаційної сфери за сучасних умов

Сталий розвиток туристично-рекреаційної сфери в Україні на сьогодні ускладнюється негативним впливом комплексу чинників зовнішнього середовища, непередбачуваних за своїм характером, що обумовлює необхідність здійснення постійного моніторингу економічної, соціальної та екологічної ситуації. Систематизація та групування основних факторів, щодо яких туристично-рекреаційна сфера характеризується високим ступенем залежності, дає можливість сформувати інформаційну базу та науково обґрунтувати запровадження заходів задля зменшення впливу негативних чинників, визначити стратегічні пріоритети відновлення туристично-рекреаційної сфери на засадах сталого розвитку.

В контексті аналізу основних чинників, що створюють бар'єри для сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні, не можна обійти увагою негативний вплив фінансово-економічної кризи та складної політичної ситуації, результатом чого стала анексія Криму та загарбницька московитська війна супроти України. Як наслідок, відбулось суттєве погіршення стану туристично-рекреаційної діяльності і скорочення туристичного потенціалу країни.

На сьогодні погіршення ситуації на ринку туристично-рекреаційних послуг відбувається через: вплив світової пандемії коронавірусу та економічної кризи, що її супроводжує; повільні темпи зростання економіки України; скорочення заходів зі стимулювання ринку; відсутність стабільності у податковій системі країни, що призводить до додаткового тиску на суб'єктів господарювання туристично-рекреаційної індустрії;

загальне зниження доходів населення, яке обумовлене вище зазначеними чинниками.

В Україні існують передумови для відновлення та поступового зростання туристично-рекреаційної сфери. Водночас необхідним етапом дослідження є здійснення об'єктивної оцінки поточного стану та кількісного оцінювання впливу основних факторів на перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери у сучасних умовах.

Концепція сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери передбачає стабільність її функціонування, за умов збереження рівноваги між економічними результатами діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної індустрії, соціальною стабільністю та безпекою природного середовища. Тому векторами сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери розглядаються економічні, соціальні та екологічні параметрами, співвідношення між якими має зберігатися незалежно від умов й динаміки туристично-рекреаційної діяльності, а її ефективність визначається екологічною та соціальною ємністю конкретних територій і розвитком туристично-рекреаційної інфраструктури.

Для розрахунку часткових показників сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери за вхідну систему цілей взято загальноприйняті характеристики – економічний, екологічний та соціальний, які доповнено інфраструктурним вектором сталого розвитку. На їх основі проведемо обчислення часткових показників економічного, соціального, інфраструктурного та екологічного ефектів як складових сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери.

Економічний ефект від функціонування туристично-рекреаційної сфери визначається шляхом співставлення отриманих у результаті здійснення господарської діяльності результатів та понесених витрат грошових, матеріальних, інформаційних ресурсів і робочої сили, що виражається загальною вигодою.

Прямий вплив сфери туризму та рекреації на розвиток економіки визначається купівельними спроможностями відпочиваючих, тобто обсягом туристично-рекреаційних послуг та продукції, що можуть і були реалізовані. У свою чергу здійснення туристично-рекреаційної діяльності потребує певних витрат, пов'язаних із придбанням товарів і послуг інших секторів економіки.

Економічна активність останніх, що стає наслідком купівельної поведінки туристів, і є проявом непрямої дії туристично-рекреаційної сфери на розвиток економіки .

Стратегічна Дорожня карта Відновлення малого та середнього бізнесу у секторі туризму та гостинності в 2023-2033 роках передбачає реалізацію наступних стратегічних пріоритетів та завдань:

Пріоритет А. Відновлення / модернізація бізнес-середовища.

Мета А1. Доступ до фінансових ресурсів.

Загальна конкурентоспроможність українського туризму та показники конкурентоспроможності його окремих галузей до 2022 року були доволі низькими, що пов'язано в тому числі з відсутністю доступу до фінансування малого та середнього бізнесу. Капітальні інвестиції в послуги розміщення та харчування становили лише 0,4% від загального обсягу капітальних інвестицій в економіку України у 2018-2021 роках. Понад 90% загальних капіталовкладень відбулось за рахунок внутрішніх ресурсів компаній сектора. Близько 98% інвестицій було спрямовано на матеріальні активи, такі як будівництво та реконструкція будівель (59%) та машини та обладнання (28%), тоді як 1,5% інвестиційних коштів було використано на придбання програмного забезпечення.

Війна та зміни в економічній структурі, які вона викликала, можуть знизити і без того слабкі інвестиції в довгостроковій перспективі. Доступ до фінансування є одним з ключових стримуючих факторів для повоєнного відновлення та розвитку МСБ, тому реалізація всіх поставлених в цій Дорожній карті завдань неможлива без реалізації саме цього завдання.

Беручи до уваги поточну загальну фінансову ситуацію та умови ведення бізнесу в Україні, а також час, необхідний для впровадження процесів, які можуть досягти відчутних покращень, необхідно вжити заходів для

Забезпечення доступу МСБ до фінансових ресурсів — задача не секторального, а державного масштабу, яка в основному включає:

А.1.1. Запровадження програми мікрогрантів для МСБ сектора (безповоротні) в два транші: перший – для покриття нагальних потреб для функціонування бізнесу, другий – в разі створення нових робочих місць.

А.1.2. Розширення програми доступу до дешевого боргового капіталу, довгострокового кредитування, спрощення доступу МСБ в секторі туризму і гостинності до державної підтримки шляхом розширення переліку суб'єктів підприємницької діяльності, на яких не поширюється обмеження щодо її надання;

А.1.3. Впровадження інновацій у фінансування МСБ, таких як платформи електронного кредитування, використання альтернативних даних для прийняття кредитних рішень, електронне виставлення рахунків, електронний факторинг і фінансування ланцюга поставок;

А.1.4. Адвокація фінансування МСБ сектора туризму та гостинності на національному рівні, забезпечення постійної присутності проєктів, пов'язаних із сектором туризму та гостинності, в переліку претендентів на фінансування з державного бюджету через ДФРР, УКФ тощо.

А.1.5. Запровадження механізмів спільного фінансування проєктів на основі моделей публічно-приватного партнерства, міжмуніципального партнерства тощо.

А.1.6. Забезпечення МСБ доступу до консультаційної допомоги щодо підготовки відповідних проєктів, вибору донорів тощо.

Мета А2: Доступ до ринків та формування маркетингових впливів. До пандемічної кризи та збройного вторгнення кількість міжнародних прибуттів в Україну наближалася до 25 мільйонів.

Отже, існує потреба у формуванні та зміцненні туристичного попиту, а значить – у масштабних маркетингових заходах: розроблення системи аналітики цільових ринків і адаптація туристичної пропозиції до їх вимог, формування іміджу, брендинг та ребрендинг країни та її регіонів, проведення тематичних кампаній, тощо.

Підтримка в сфері маркетингу забезпечить малому бізнесу видимість на внутрішньому та міжнародному ринках.

Шляхи вирішення задачі:

А.2.1. Розроблення та реалізація національної / регіональних / локальних маркетингових стратегій і планів просування туристичного продукту різного рівня за участі МСБ.

А.2.2. Підтримка Туристичного Барометра України як платформи, де концентрується вся доступна статистична інформація про сектор туризму та гостинності.

А.2.3. Проведення опитувань на територіях провідних туристичних дестинацій України з метою визначення базових характеристик туристично-рекреаційного потоку (структура потоку і структура витрат відвідувачів).

А.2.4. Регулярна глибока діагностика цільових ринків (щонайменше 5 ринків), включаючи аналіз поточного іміджу України та оцінка потенціалу ринку, конкурентоспроможності, ключових конкурентів, моделі аудиту поточного брэнда; складання ринкових профілів з виділенням поведінкового контексту та розповсюдження інформації та вироблених на її основі рекомендацій на професійних дистанційних платформах та через проведення спеціальних заходів консультаційного характеру.

А.2.5. Створення національної мережі туристично-рекреаційних брэндів України (області, райони, міста, територіальні громади, курорти, туристичні території), визначення завдань брэндів у кожному конкретному випадку — зміна сприйняття, підвищення присутності, підвищення сили або статусу брэнда тощо; розроблення правових засад для використання бізнесом туристичних брэндів.

А.2.6. Розроблення заходів підтримки локальних і географічних брендів МСБ.

А.2.7. Створення багатомовної інтерактивної бази даних, що містить інформацію про туристичні та рекреаційні ресурси України, придатні для використання у сфері туризму та курортів, у тому числі об'єкти культурної спадщини та природно-заповідного фонду, рекомендовані для відвідування туристами, а також локальні бізнеси, задіяні в процес обслуговування відвідувачів.

А.2.8 Запровадження цілісної системи цифрового маркетингу туристичних дестинацій з широким представництвом МСБ на всіх цифрових платформах (туристичні вебсайти, соціальні мережі, блогосфера тощо).

А.2.9. Підтримка участі на засадах партнерства МСБ сектору туризму і гостинності на виставково-ярмаркових заходах, конференціях, форумах різного рівня.

А.2.10. Створення текстового та візуального багатомовного контенту промо-матеріалів для розповсюдження через дистанційні й очні платформи.

А.2.11. Розроблення, виготовлення та поширення в країні та за кордоном друкованої та сувенірної продукції, яка пропагує туристично-рекреаційні можливості України.

А.2.12. Формування промо-пакетів для туристичних операторів й інших посередників, блогерів, медіа тощо.

А.2.13. Впровадження «карток міст», що надають можливість користування громадським транспортом, входу до музеїв, галерей та інших об'єктів підвищеного інтересу за пільговою ціною

Мета А3. Доступ до людських ресурсів.

Московитська агресія спричинила безпрецедентну кризу на ринку праці, в тому числі – в секторі туризму й гостинності. Упродовж 2022 р. з України виїхало майже 8 млн. осіб, майже 5 млн. стали внутрішньо переміщеними особами. Іншим чинником впливу на ринок праці й зайнятість стало введення воєнного стану й мобілізації, адже призов у лави ЗСУ суттєво

вплинув на обсяги найму працівників, призвів до змін обороту кадрів, зумовив особливості попиту й пропозиції, а також посилив дефіцит кадрів на ринку праці. У секторі «Тимчасове розміщування» кількість зайнятих скоротилась на 27%, в секторі «Діяльність із забезпечення стравами та напоями» на 29%, в секторі «Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг з бронювання та пов'язана з цим діяльність» (в тому числі й гіді-екскурсоводи) – на 31%. Варто додати, що служба таксі втратила 33% зайнятих, а сектор організування розваг – 28%. Основна частка скорочення обсягів зайнятості припала на Донецьку, Луганську, Херсонську, Харківську, Січеславську, Запорізьку, Одеську, Миколаївську, Чернігівську, Сумську, Київську області і м.Київ, де традиційно концентрувався туристичний попит, а значить – і МСБ сектора туризму, рекреації та гостинності. Найбільше скоротилася частка найпростіших професій.

Важливим інструментом вирішення описаних проблем є створення профільних центрів з підготовки, підвищення кваліфікації та перекваліфікації для сектора туризму, рекреації та гостинності, які зможуть вирішувати такі завдання:

А.3.1. Проведення інформаційної кампанії для МСБ сектора туризму, рекреації та гостинності щодо особливостей організації робочих місць для ветеранів з інвалідністю; надання консультативної підтримки роботодавцям з питань зайнятості ветеранів / осіб з інвалідністю / ВПО; позитивного досвіду ефективних програм корпоративної соціальної відповідальності за напрямом забезпечення зайнятості ветеранів / осіб з інвалідністю / ВПО.

Заохочення людей з інвалідністю, ВПО та ветеранів війни до створення власного бізнесу:

А.3.2. Розширення грантових програм, спрямованих на стимулювання підприємницької діяльності (в тому числі у туристично-рекреаційній сфері) та створення робочих місць.

А.3.3. Участь у державних програмах підтримки бізнесу: програма залучення безробітних до організації підприємницької діяльності у сфері туризму, рекреації й гостинності, а також державна цільова підтримка здобуття освіти, перекваліфікації або підвищення кваліфікації.

Реінтеграція ветеранів та українців, що повертаються з-за кордону:

А.3.4. Надання комплексних, довгострокових і сталих послуг з кар'єрного розвитку в секторі туризму, рекреації та гостинності.

А.3.5. Надання допомоги в підвищенні кваліфікації та перекваліфікації в секторі туризму, рекреації та гостинності.

Пріоритет Б. Відновлення / модернізація / створення середовища туризму, рекреації та гостинності.

Мета Б1. Безпечні, доступні та привабливі простори для відвідувачів і бізнесу (SMART простори для відвідувачів і бізнесу)

Розвиток МСБ в секторі туризму та гостинності відбувається навколо конкретних природних і антропогенних атракцій, формуючи своєрідне туристично-рекреаційне середовище.

Це завдання передбачає:

Б.1.1. Визначення та пріоритизація територій розвитку туризму з урахуванням ресурсного, безпекового чинників, чинника транспортної доступності й готовності громад.

Б.1.2. Розроблення планів розвитку пріоритетних територій на засадах територіального планування з використанням GIS технологій, з урахуванням туристично-рекреаційної спеціалізації, критеріїв доступності й екологічності та інтересів МСБ, виділення та складання проєктів туристичних просторів (зон), включаючи історичні центри, публічні зони, рекреаційні зони, теренкури, туристичні маршрути, велосипедні доріжки, зони сувенірної торгівлі, парковки та місця зупинок транспорту тощо.

Б.1.3. Розроблення концепцій урбаністичного дизайну для окремих частин туристично-рекреаційних дестинацій на пріоритетних територіях та

інформаційних матеріалів для МСБ щодо доцільності і правил його впровадження.

Б.1.4. Визначення потенційних ризиків за регіонами, секторами, видами подорожей.

Б.1.5. Організація систем антикризового управління сектором туризму, рекреації та гостинності у випадку будь-якої надзвичайної ситуації на національному та локальному рівнях.

Б.1.6. Створення систем оповіщення відвідувачів.

3.2. Впровадження дієвих методів господарювання курортно-рекреаційних підприємств

Туристична та курортно-рекреаційна галузі створюють економічні та соціальні ефекти, які тісно пов'язані між собою. Соціальний ефект полягає у зміцненні здоров'я нації, що є важливим завданням розвитку людського потенціалу, а економічний ефект забезпечує формування валового внутрішнього продукту. Важливим стає ефект від заміщення державних видатків на охорону здоров'я більш ефективним джерелом самофінансування відтворення здоров'я населення шляхом закупівлі санаторно-оздоровчих послуг.

Економічний ефект від розвитку туризму та рекреації відображають дані щодо загального внеску туризму й рекреації у ВВП, частки реалізованої продукції туризму й рекреації у загальному обсязі; надходження туристичного збору; питомої ваги туризму й рекреації в загальному експорті, обсяг інвестицій, спрямованих на розвиток туристично-рекреаційної сфери у країні.

Створення в Україні диференційованого туристично-рекреаційного продукту сприятиме економічному ефекту. Ще задовго до початку збройної агресії багато громад України визначили розвиток туризму й рекреації, а

значить – і розвиток цього виду бізнесу та всіх супутніх секторів навколо обслуговування відвідувачів, як один з пріоритетів свого економічного розвитку. У рамках реалізації цього пріоритету почалось створення локальних і регіональних туристично-рекреаційних продуктів й туристично-рекреаційних маршрутів.

Вирішення задачі можливо за рахунок реалізації кількох напрямів:

1. Формування мережі туристичних маршрутів територіями громад, включення дестинацій до комплексних туристично-рекреаційних маршрутів та європейських культурних шляхів з пропозиціями та планувальними рішеннями щодо розвитку МСБ вздовж цих маршрутів.

2. Розроблення тематичних пакетів для туристично-рекреаційних турів, адаптованих до потреб людей з інвалідністю.

3. Надання фінансової підтримки на розроблення МСБ пакетів туристичного обслуговування та програм відновлення для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни, сімей загиблих захисників України.

4. Надання фінансової підтримки на розроблення програм медичного туризму із залученням іноземних спеціалістів.

5. Оцифрування туристично-рекреаційних об'єктів, створення аудіогідів, віртуальних турів і турів доповненої реальності.

Невіддільним від вищесказаного повинна бути безпечна, доступна та сучасна інфраструктура туризму й рекреації. Відновлення інфраструктури безумовно є запорукою ефективного функціонування сектора туризму, рекреації та гостинності, формування робочих місць та сприяння самозайнятості.

Шляхи вирішення задачі можна звести до таких:

1. Визначення можливостей і потреби у формуванні туристичних та туристично-інформаційних центрів та запровадження мережі ТІЦ.

2. Розроблення концепції туристично-інформаційної інфраструктури на національному, регіональному та локальному рівнях.

3. Маркування туристично-рекреаційних маршрутів, розміщення знаків, стрілок та інформаційних стендів із посиланнями на локальний МСБ.

4. Розроблення інтерактивних маршрутів і додатків для смартфонів.

3. Розроблення проєктів велосипедної інфраструктури.

4. Підвищення доступності транспорту.

5. Проведення моніторингу інвестиційних пропозицій розбудови туристично-рекреаційної інфраструктури і підготовка каталогу інвестиційних проєктів у регіонах.

6. Участь інвестиційних проєктів у сфері туризму та курортів у міжнародних ярмарках.

7. Забезпечення доступності об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури для осіб з інвалідністю.

Досліджуючи соціальний ефект від сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери, зауважимо, що туризм та рекреація задовольняючи потреби людини у відпочинку та оздоровленні, має значно більший позитивний соціальний вплив, ніж будь-який інший вид діяльності, пов'язаний з наданням послуг.

Результатом реалізації визначених напрямів розвитку туристично-рекреаційного проєкту має стати план дій терміном на 10 років, за яким буде розгорнуто відповідну стратегію та графік проведення заходів досягнення поставлених цілей, визначено потреби у фінансуванні сектора.

Важливими принципами, покладеними в основу напрямів розвитку, є:

— сталий розвиток держави та її регіонів, що ґрунтується на мирному та інклюзивному суспільстві, боротьбі з нерівністю та належному врядуванні;

— універсальність і трансформаційність підходів до розвитку сектору туризму, рекреації та гостинності;

— відновлення має відбуватись згідно принципу «відбудувати краще», відповідно до екологічних стандартів, енергоефективності і креативної економіки;

— повага до регіональних пріоритетів розвитку туризму й рекреації.

Очікуваними наслідками реалізації є:

а) укріплення інституційної спроможності сектора туризму, рекреації та гостинності;

б) постійна та більш ефективна і скоординована підтримка МСБ сектора туризму, рекреації та гостинності в частині доступу до ресурсів, ринків, технологій, знань в процесі розбудови туристичного середовища, продукту й інфраструктури, створення ефективної стратегії маркетингу та брендингу;

в) посилення регіонального та міжмуніципального співробітництва з пріоритетних питань розвитку туризму, рекреації та гостинності — гарантування безпеки, розбудова інфраструктури та туристичного продукту, маркетингу.

Дорожня карта містить пріоритетні напрями відновлення та розвитку малого і середнього бізнесу в секторі туризму, рекреації та гостинності, які можуть бути підтримані й розвинені на регіональному та локальному рівнях з урахуванням наявного досвіду і ресурсів, спираючись на стратегічні рамки кожної конкретної території.

ВИСНОВКИ

У діяльності санаторно-курортних підприємств основною послугою є оздоровлення споживачів. Однак найчастіше ця послуга реалізується в поєднанні з супутніми послугами: побутовим обслуговуванням, харчуванням, культурно-розважальними послугами. Надання цього комплексу послуг споживачам є виробничим процесом санаторно-курортного підприємства, в процесі якого використовуються природні, трудові, інформаційні, матеріально-технічні ресурси.

Курортний природно-ресурсний потенціал регіону характеризується:

- значними запасами та лікувальними якостями мулових лікувальних грязей, морських лиманів, озер та інших лікувальних водойм;
- значними запасами підземних мінеральних вод питного та зовнішнього використання;
- просторими піщаними пляжами;
- береговими лініями, береговими лініями лиманів, озер, річок і водосховищ .

Курортно-рекреаційна система у відповідності з класифікаційними визнаннями системи є складною, тому для її управління необхідні методи, розроблені спеціально для цієї системи, які дають можливість оперативне оцінити її стан та прийняти управлінські рішення. Управління і організаційна структура курортно-рекреаційного комплексу відіграють важливу роль у взаємодії всіх елементи здравниць і включають систему адміністративного регулювання.

Ресторан «Мисливський курінь», основною діяльністю якого є надання послуг з харчування, розташований у місті Хмельницькому. «Мисливський курінь» – це ресторан, в якому атмосфера домашнього затишку дозволить задовольнити низку рекреаційних потреб клієнтів.

Результати розрахунків фінансових показників ресторану «Мисливський курінь» свідчать про не досить стабільний фінансовий стан

підприємства, а показники прибутку підприємства досить незначні. Тому підприємству доцільно приділити більше уваги питанням маркетингового та логістичного забезпечення діяльності.

В Україні існують передумови для відновлення та поступового зростання туристично-рекреаційної сфери. Водночас необхідним етапом дослідження є здійснення об'єктивної оцінки поточного стану та кількісного оцінювання впливу основних факторів на перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери у сучасних умовах.

Концепція сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери передбачає стабільність її функціонування, за умов збереження рівноваги між економічними результатами діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної індустрії, соціальною стабільністю та безпекою природного середовища. Тому векторами сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери розглядаються економічні, соціальні та екологічні параметрами, співвідношення між якими має зберігатися незалежно від умов й динаміки туристично-рекреаційної діяльності, а її ефективність визначається екологічною та соціальною ємністю конкретних територій і розвитком туристично-рекреаційної інфраструктури.

Реалізація стратегічних пріоритетів та завдань розвитку курортно-рекреаційної сфери в Україні передбачає досягнення таких цілей:

- укріплення інституційної спроможності сектора туризму, рекреації та гостинності;
- постійна та більш ефективна і скоординована підтримка МСБ сектора туризму, рекреації та гостинності стосовно доступу до ресурсів, ринків, технологій, знань у процесі розбудови туристично-рекреаційного середовища, продукту та інфраструктури, створення ефективної стратегії маркетингу й брендингу;
- посилення регіонального та локального співробітництва з пріоритетних питань розвитку туризму, рекреації й гостинності, гарантування безпеки, розбудови інфраструктури й маркетингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко І.Я. Державне регулювання просування туристичного продукту: міжнародний та вітчизняний досвід. Економічна наука інвестиції: практика та досвід. № 21. 2013. С.17-22.
2. Бейдик О.О., Криницька Л.Л. Світові рекреаційно-туристські ресурси. Український географічний журнал. 2007. № 2. С. 49-55.
3. Бутов Р., Совтисік Д., Кузан М. Особливості організації реабілітаційного процесу в санаторно-курортних умовах. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, (15), 2019. С. 21–24.
4. Ведмідь Н. І. Класифікація санаторно-курортних і оздоровчих підприємств. 2012. С. 9–13
5. Ведмідь Н. І. Санаторно-курортна послуга та її місце у класифікаційній структурі послуг. Львів : НУ «Львівська політехніка». 2012. С.195–204.
6. Ведмідь Н. Методологічні основи типізації суб'єктів санаторно-курортної діяльності. Вісник КНТЕУ. № 6. 2012. С. 72–83.
7. Влащенко Н. М. Управління курортами : навч. посібник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 226 с.
8. Волощенко В.М. Удосконалення механізмів державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг: українські реалії в контексті європейської інтеграції. Вісник НАДУ при Президентіві України. 2016. №2. С. 93-99.
9. Денисенко М.П., Терещенко Н.М. Формування системи управління якістю послуг у сфері туризму. Наукові праці МАУП. 2014. Вип. 1. С. 134-138.

10. Жидяк О.Р., Вівчарук О.М., Фурсіна О.В. Тенденції розвитку санаторно курортного комплексу: напрями змін та фактори впливу. Економіка та управління підприємствами. Випуск 5 (115). 2015. С. 3–6.
11. Заболотько В.М., Гайдар С.Г. Діяльність санаторіїв республіканського, обласного та міського підпорядкування, що перебувають у сфері управління Міністерства охорони здоров'я України, у 2020 році ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України». Київ, 2020. 12 с.
12. Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З.Гжицького. Серія «Економічні науки». Т. 12, № 1 (43). Львів, 2010. С. 252-255.
13. Кабінет міністрів України. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: Постанова КМУ від 11.07.2001 №805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/805-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2024).
14. Кифяк В. Ф. Розвиток медичного туризму в регіонах України. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. № 1. 2013. С. 30–33.
15. Клапчук В., Котенко Р. Курорти Галичини. Аналітично-інформаційний журнал «Схід». №1. 2018. С. 61–67.
16. Коваленко Н. А. Концепція управління якістю санаторно-курортних послуг. Наукові праці, випуск 46, том 2. 2015. С. 336–339.
17. Коваленко Н. О. Аналіз ринку санаторно-курортних послуг України. Економіка харчової промисловості. 2015. С. 21–27.
18. Комліченко О. О., Ротань Н. В. Стратегічне управління регіональним розвитком туризму на основі кластерного підходу. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. С. 101–105.
19. Коркуна О. І., Никига О. В., Підвальна О. Г. Інноваційний розвиток як напрям функціонування регіональних туристичних систем. Інноваційна економіка. 2020. №3. С. 98–104.

20. Кравець О. М., Рябєва А. Курортологія: підручник; Харків. нац. Ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 167
21. Лепкий М. І. Фактори розвитку туристичного господарства в регіонах України. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. 2018. С. 549–555.
22. Лозова О. А., Мамотенко Д. Ю. Сучасний стан та тенденції розвитку санаторно-курортної галузі України. Зб. наук. праць Уманського національного університету садівництва. Вип. 91, ч. 2. 2017. С. 143–151.
23. Мармуль Л.О., Яровий В.Ф. Методологічні засади управління брендами підприємств і організацій у галузі туризму. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія економіка та менеджмент. Вип. 12. 2017. С. 57-63.
24. Масляк П. О. Рекреаційна географія. Київ : Знання, 2008. 343 с.
25. Мороз С. Голод А. П. Основні напрями модернізації санаторно-курортного господарства. Інновації, гостинність, туризм: наука, освіта, практика : зб. тез доп. Львів : ЛДУФК імені Івана Боберського, 2021. С. 186-189.
26. Мороз С. Р. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку санаторно-курортного господарства в Україні. Економічний вісник Національного гірничого університету, 2019. № 3. С. 52–57.
27. Мороз С. Р., Феленчак Ю. Б. Сучасні тенденції розвитку санаторно-курортного господарства у туристичному комплексі України. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Том 30 (69). №4, 2019. С. 99–104.
28. Ольшанська О. В., Мельник А. О. Регіональні туристичні кластери як важливий чинник економічного зростання. Розвиток регіональної економіки. №12. 2017. С. 212–216.

29. Павленко Є. Є., Павленко В. О., Ільницька Г. С. Оздоровчий туризм: навч. посіб. для студентів денної форми навчання. Харків: НфаУ, 2021, 114 с.
30. Пітюлич М. І., Мороз С. Р. Модернізація санаторно-курортного господарства як чинник розвитку соціального туризму. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 27, 2020. С. 67–73.
31. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.01 р. № 805 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF> (дата звернення:05.04.2024).
32. Про курорти : Закон України (із змін., внес. згідно із Законом № 3370–IV (3370–15) від 19 січ. 2006 р., ВВР, 2006, № 22, ст. 184) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>. (дата звернення:05.04.2023).
33. Рега М. Тенденції та перспективи розвитку управління підприємствами туристичної сфери в сучасному ринковому середовищі. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (20). С. 72-75.
34. Романюк І.А. Стратегічне управління розвитком галузі туризму на засадах формування корпоративної культури туристичних підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2 (34). С. 24-27.
35. Сарапіна О.А., Пінчук Т.А. Еколого-економічні напрями підвищення якості послуг в рекреаційній зоні. *Таврійський науковий вісник*. Херсон: ХДАУ, 2007. Вип. 49. С. 219-227.
36. Скляр Г. Економічна сутність та закономірності розвитку ринку туристичних послуг в Україні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Економічні науки. 2014. Вип. 1. С. 106-11
37. Теодорович Л. В. Розвиток проблемних регіонів України в контексті регіонального розвитку туризму. *Регіональна політика*. Збірник. 2019. С. 165–169.
38. Черепок, Н. Г. Волох. Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. 105 с.

39. Шпак Л.О. Інституційне регулювання розвитку туристично-рекреаційного комплексу. Агросвіт. 2014. № 5. С. 32-35.
40. Юрчишина Л. І. Дестинація як основа регіонального розвитку туризму. Економіка регіонів. 2017. №4. С. 77–84

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗВІТНІСТЬ ТОВ «МИСЛИВСЬКИЙ КУРІНЬ» ЗА 2022р

Дата звіту 2023-01-31
 Період 2022 рік, 12 міс
 КАТОТТГ UA68040470010096613
 Кількість працівників 6

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0,00	0,00
первісна вартість	1001	0,00	
накопичена амортизація	1002	0,00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0,00	
Основні засоби:	1010	4,60	3,20
первісна вартість	1011	48,80	48,80
знос	1012	44,20	45,60
Довгострокові біологічні активи	1020	0,00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0,00	
Інші необоротні активи	1090	0,00	
Усього за розділом I	1095	4,60	3,20
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	26,20	34,80
у тому числі готова продукція	1103	26,20	34,80
Поточні біологічні активи	1110	0,00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0,00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0,00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0,00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	0,30	1,00
Витрати майбутніх періодів	1170	0,70	0,70
Інші оборотні активи	1190	0,00	
Усього за розділом II	1195	27,20	36,50
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0,00	
Баланс	1300	31,80	39,70

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	40,00	40,00
Додатковий капітал	1410	0,00	
Резервний капітал	1415	0,00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-58,20	-57,90
Неоплачений капітал	1425	0,00	
Усього за розділом I	1495	-18,20	-17,90
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0,00	
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0,00	
товари, роботи, послуги	1615	5,40	
розрахунками з бюджетом	1620	1,80	2,80
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,20	0,10
розрахунками зі страхування	1625	0,00	
розрахунками з оплати праці	1630	0,00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	
Інші поточні зобов'язання	1690	42,80	54,80
Усього за розділом III	1695	50,00	57,60
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	
Баланс	1900	31,80	39,70

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	292,00	421,20
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	145,90	210,30
Інші операційні доходи	2120	181,90	170,80
Інші операційні витрати	2180	327,70	380,40
Інші доходи	2240		0,00
Інші витрати	2270		0,00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	473,90	592,00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	473,60	590,70
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	0,30	1,30
Податок на прибуток	2300	0,10	0,20
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	0,20	1,10

Додаток Б

ЗВІТНІСТЬ ТОВ «МИСЛИВСЬКИЙ КУРІНЬ» ЗА 2023р.

Дата звіту 2024-01-24
 Період 2023 рік, 12 міс
 Бухгалтер ПРОТОВСЬКА СВІТЛАНА ГРИГОРІВНА
 КАТОТТГ UA68040470010096613
 Кількість працівників 6

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0,00	0,00
первісна вартість	1001	0,00	
накопичена амортизація	1002	0,00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0,00	
Основні засоби:	1010	3,20	0,00
первісна вартість	1011	48,80	40,00
знос	1012	45,60	40,00
Довгострокові біологічні активи	1020	0,00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0,00	
Інші необоротні активи	1090	0,00	
Усього за розділом I	1095	3,20	0,00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	34,80	52,50
у тому числі готова продукція	1103	34,80	52,50
Поточні біологічні активи	1110	0,00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0,00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0,00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0,00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	1,00	3,40
Витрати майбутніх періодів	1170	0,70	0,70
Інші оборотні активи	1190	0,00	
Усього за розділом II	1195	36,50	56,60
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0,00	
Баланс	1300	39,70	56,60

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	40,00	40,00
Додатковий капітал	1410	0,00	
Резервний капітал	1415	0,00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-57,90	-57,40
Неоплачений капітал	1425	0,00	
Усього за розділом I	1495	-17,90	-17,40
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0,00	
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0,00	
товари, роботи, послуги	1615	0,00	
розрахунками з бюджетом	1620	2,80	3,30
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,10	0,10
розрахунками зі страхування	1625	0,00	
розрахунками з оплати праці	1630	0,00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	
Інші поточні зобов'язання	1690	54,80	70,70
Усього за розділом III	1695	57,60	74,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	
Баланс	1900	39,70	56,60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	642,50	292,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	320,30	145,90
Інші операційні доходи	2120	112,40	181,90
Інші операційні витрати	2180	434,00	327,70
Інші доходи	2240		0,00
Інші витрати	2270		0,00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	754,90	473,90
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	754,30	473,60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	0,60	0,30
Податок на прибуток	2300	0,10	0,10
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	0,50	0,20

Виконав: студент 4 курсу за спеціальністю 242 Туризм і рекреація денної форми навчання

_____ Сергій ЯРОШЕВИЧ

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного управління та адміністрування, кандидат економічних наук

_____ Петро СЕМ'ЯНЧУК

Робота допущена до захисту:

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професор

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ